

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

การศาสนา. กรม. (มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 15/2541) แกลงการณ้คณะสงฆ์ เล่มที่ 86
ตอนที่ 7 25 กรกฎาคม 2541.

การศาสนา. กรม. รายงานการศาสนา. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษา, 2538.

ตำรวจ. กรม. ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร ; ม.ป.ป.

ขุนหลวงพระไกรสี. หลักกฎหมายอาญา. กรุงเทพมหานคร : ไสภณพิพรรฒธนากร, ร.ศ.
126.

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาคความอาญา. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, 2536.

คณิต ณ นคร. รวมบทความด้านวิชาการ. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์อักษร, 2540.

จิตติ ดิงสภักย์. กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 ภาค 3. พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพมหานคร :
สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2532.

โชติ ทองประยูร. กฎหมายคณะสงฆ์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การ
ศาสนา. 2506.

ธานินทร์ ทุนทุสวัสดิ์. ตุลาการพระธรรมนูญฝ่ายศาลทหารกรุงเทพ. สัมภาษณ์, 27 มกราคม
2542.

ธีระพล อรุณะกลีกร และคณะ. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535,
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ประคอง เดกฉัตร, (เปรียบเทียบวิธีพิจารณาคดีระหว่างคดีอาญากับคณะสงฆ์ในแนวพุทธศาสนา)
วารสารอัยการ. ฉบับที่ 169 ปีที่ 15 ประจำเดือนมีนาคม 2535.

ประชุมกฎหมายประจำศก รัชกาลที่ 4, กรุงเทพมหานคร : หอสมุดแห่งชาติ, 2536.

ประทีป อ่าววิจิตร (ฎีกาหมุ่ฟ้องพระ) ดุลพาหะ เล่มที่ 3 ปีที่ 42.

ประเวศ ะสี. พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : หมอขาว
บ้าน, 2540.

ปริญญา จิตรการนทีกิจ. ย่อหลักกฎหมายเด็กและเยาวชน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร
: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2538.

ปรีชา ช่างขวัญยืน. ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร
: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2538.

ผเดิม เพ็ชรกุล. ผู้พิพากษาศาลแพ่งกรุงเทพใต้. สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2542.

พระราชวรมนูณี (ประยูรค์ ปยุตโต). สถาบันสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร : จรูญ
การพิมพ์, 2529.

- พิชัย นิลทองคำ. ประมวลกฎหมายอาญา. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพรินติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2535.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). สถานการณ์พุทธศาสนา พลิกหายหน้าเป็นพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, 2538.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). เมืองไทยจะวิกฤตถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, 2538.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ. (พิมพ์ครั้งที่ 9), กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, 2540 .
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). ญาณเวศกวัน. สัมภาษณ์. 6 พฤษภาคม 2542.
- พระพิมลธรรม (อาสภมหาเถร). ผจญมาร บันทึกชีวิต 5 ปีในห้องขัง. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตการพิมพ์, 2530.
- พระมหาเจิม สุวโจ. ผู้อำนวยการสำนักงานบริหารสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2542.
- พระมหาสุภา อุทโท. พระสงฆ์ไทยใน 2 ทศวรรษหน้า. กรุงเทพมหานคร : เอมี เทรตตั้ง, 2542.
- พระมหาอำนาจ อังสุการ์. อาจารย์มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2542.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ฐมฺจินฺโต). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, 2539.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตฺญาโณ). ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร. สัมภาษณ์, 3 กุมภาพันธ์ 2542.
- พระศรีปริยัติโมลี. รองอธิการบดีฝ่ายต่างประเทศมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2542.
- พุทธทาสภิกขุ - ปัญญานันทภิกขุ. พรหมจรรย์ของการบวช. กรุงเทพมหานคร : ธรรมบรรณการ, 2538.
- รชฎ เจริญฉ่ำ อธิบดีอัยการฝ่ายคดีอัยการสูงสุด. สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2542.
- วชิรญาณวโรรส. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า. กรมพระยา. วินัยมุข (เล่ม 1). กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2535.
- วันชัย สุทธานินท์. ทนายความ. สัมภาษณ์, 4 กุมภาพันธ์ 2542.
- วิทยา พรหมประสิทธิ์. ผู้พิพากษาศาลแพ่งกรุงเทพใต้. สัมภาษณ์, 2 กุมภาพันธ์ 2542.
- วุฒิ มีช่วย. วิชาว่าความ, กรุงเทพมหานคร : สำนักอบรมวิชาการว่าความสภาทนายความ. 2540.

สมเด็จพระสังฆราช. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์. ฉบับวันที่ 16 มีนาคม 2542.

สมเด็จพระสังฆราช. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์. ฉบับวันที่ 19 มีนาคม 2542.

สิริวัฒน์ คำวันสา. ประวัติพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, 2541.

สิริวัฒน์ คำวันสา และทองพรรษ์ ราชภักดี. สงฆ์ไทยใน 200 ปี. กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรือง การพิมพ์, 2525.

สุทธิพงษ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา 2535.

สุทธิพงษ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ. สรุปรูปแนวทางการวินิจฉัยทางการปกครอง. กรุงเทพมหานคร : 2539.

สุพิศ ปราณีตพลกรัง. ข้อเสนอแนะทางกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว 2534 . กรุงเทพมหานคร : เดือนตุลา, 2540.

สุภาพรรณ ณ บางช้าง. งานวิจัยพุทธธรรมที่เป็นรากฐานสังคมไทยก่อนสมัยสุโขทัยถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร : เดือนตุลา, 2540.

สุตรไพศาล. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : 2538.

สุตรไพศาล. 108 คดีคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : 2538.

แสวง อุดมศรี. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. รวมกฎหมายวิธีสบัญญัติ. กรุงเทพมหานคร : จีรัชการพิมพ์, 2541.

ฤชา ไกรฤกษ์. วิธีปฏิบัติและขั้นตอนการสอบสวนคดีอาญาเด็กและเยาวชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2538.

ภาคผนวก ก.

(ภาคผนวก ก.)

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

พ.ศ. 2505

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2505

เป็นปีที่ 17 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาร่างรัฐธรรมนูญในฐานะรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484

มาตรา 4 ภายในระยะเวลาหนึ่งปี นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ บรรดากฎกระทรวงสั่งขานัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับและระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ที่ใช้บังคับอยู่ในวันประกาศพระราชบัญญัตินี้ในราชกิจจานุเบกษาให้คงใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้จนกว่าจะมีกฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับหรือระเบียบของมหาเถรสมาคมยกเลิก หรือมีความอย่างเดียวกันหรือขัดหรือแย้งกัน หรือกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 5 เพื่อประโยชน์แห่งมาตรา 4 บรรดาอำนาจหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในสังฆนัติ กติกาสงฆ์ กฎองค์การ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช ข้อบังคับและระเบียบเกี่ยวกับคณะสงฆ์ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพระภิกษุตำแหน่งใด หรือคณะกรรมการสงฆ์ใด ซึ่งไม่มีในพระราชบัญญัตินี้ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจกำหนดโดยกฎหมายเถรสมาคม ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพระภิกษุตำแหน่งใด รูปใดหรือหลายรูปร่วมกันเป็นคณะตามที่เห็นสมควรได้

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 79 ตอนที่ 115 ลง รก. วันที่ 31 ธันวาคม 2504

* มาตรา 5 ทวิ ในพระราชบัญญัตินี้

คณะสงฆ์ หมายความว่า บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร

คณะสงฆ์อื่น หมายความว่า บรรดาบรรพชิตจันนิกาย หรือ อนันนิกาย

พระราชกณะ หมายความว่า พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งและสถาปนาให้มีสมณศักดิ์ตั้งแต่ชั้นสามัญจนถึงชั้นสมเด็จพระราชาคณะ

สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ หมายความว่า สมเด็จพระราชาคณะที่ได้รับสถาปนาก่อนสมเด็จพระราชาคณะรูปอื่น ถ้าได้รับสถาปนาในวันเดียวกันให้ถือรูปที่ได้รับสถาปนาให้ลำดับก่อน

* มาตรา 5 ตริ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการแต่งตั้งสถาปนาและถอดถอนสมณศักดิ์ของพระภิกษุในคณะสงฆ์

มาตรา 6 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

สมเด็จพระสังฆราช

* มาตรา 7 พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชองค์หนึ่ง

ในกรณีที่ตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชว่างลง ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมเสนอสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ชั้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช

ในกรณีที่สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมเสนอสมเด็จพระราชาคณะรูปอื่นผู้มีอาวุโสโดยสมณศักดิ์รองลงมาตามลำดับ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ชั้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช

* มาตรา 5 ทวิ เพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 3

* มาตรา 5 ตริ เพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 3

* มาตรา 7 แก้ไขโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 5

มาตรา 8 สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ และทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมาย พระธรรมวินัยและกฎหมายอาญา

* มาตรา 9 ในกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชทรงลาออกจากตำแหน่งหรือพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดให้ออกจากตำแหน่ง พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของสมเด็จพระสังฆราช หรือตำแหน่งอื่นใดตามพระราชอัธยาศัยก็ได้

* มาตรา 10 ในเมื่อไม่มีสมเด็จพระสังฆราช ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ถ้าสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการมหาเถรสมาคมที่เหลืออยู่เลือกสมเด็จพระราชาคณะรูปหนึ่งผู้มีอาวุโสโดยสมณศักดิ์รองลงมาตามลำดับ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ในเมื่อสมเด็จพระสังฆราชไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือไม่อาจทรงปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระสังฆราชจะได้ทรงแต่งตั้งให้สมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน

ในกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชมิได้ทรงแต่งตั้งผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนตามวรรคสามหรือสมเด็จพระราชาคณะ ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่แทนสมเด็จพระสังฆราชไม่อาจปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชได้ให้นำความในวรรคหนึ่ง และวรรคสองมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศนามสมเด็จพระราชาคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราชตามมาตรานี้ในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 11 สมเด็จพระสังฆราชพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) มรณภาพ
- (2) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
- (3) ลาออก
- (4) ทรงพระกรุณาโปรดให้ออก

* มาตรา 8 แก้ไขโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 5

* มาตรา 10 แก้ไขโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 5

หมวด 2
มหาเถรสมาคม

* มาตรา 12 มหาเถรสมาคมประกอบด้วยสมเด็จพระสังฆราชซึ่งทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดยตำแหน่ง สมเด็จพระราชาคณะทุกรูปเป็นกรรมการโดยตำแหน่งและพระราชา คณะซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งมีจำนวนไม่เกินสิบสองรูปเป็นกรรมการ

มาตรา 13 ให้อธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่งและให้กรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม

มาตรา 14 กรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา 15 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา 14 กรรมการมหาเถรสมาคม ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) มรณภาพ
- (2) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ
- (3) ลาออก
- (4) สมเด็จพระสังฆราชมีพระบัญชาให้ออก

ในกรณีที่กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ สมเด็จพระสังฆราชอาจทรงแต่งตั้งพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่ง เป็นกรรมการแทน

กรรมการซึ่งได้รับแต่งตั้งตามความในวรรคก่อนอยู่ในตำแหน่งตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

* มาตรา 15 ทวิ การแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมตามมาตรา 12 และการให้กรรมการมหาเถรสมาคมพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 15 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

* มาตรา 15 ตรี มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
- (2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
- (3) ควบคุมและส่งเสริมการศึกษา การศึกษากองคเระห์ การเผยแผ่การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

* มาตรา 12 แก้ไขโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 6

* มาตรา 15 ทวิ เพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 7

* มาตรา 15 ตรี เพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 7

(4) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา

(5) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น
 เพื่อการนี้ ให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎหมายเถรสมาคม ออกข้อบังคับ วางระเบียบ ออกคำสั่ง มีมติหรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย ใช้บังคับได้และจะมอบให้พระภิกษุรูปใดหรือคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการตามมาตรา 19 เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ตามวรรคหนึ่งก็ได้

* มาตรา 15 จัตวา เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยและเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์มหาเถรสมาคมจะตรากฎหมายมหาเถรสมาคม เพื่อกำหนดโทษหรือวิธีลงโทษทางการปกครองสำหรับพระภิกษุ และสามเณรที่ประพฤติให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาและการปกครองของคณะสงฆ์ได้

พระภิกษุและสามเณรที่ได้รับโทษตามวรรคหนึ่ง ถึงขั้นให้สละสมณเพศต้องสึกภายในสามวัน นับแต่วันทราบคำสั่งลงโทษ

* มาตรา 16 ในกรณีที่ประธานกรรมการมหาเถรสมาคมไม่อาจมาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุมมหาเถรสมาคมและมีได้มอบหมายให้สมเด็จพระราชาคณะรูปใดรูปหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทนให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ซึ่งอยู่ในที่ประชุมเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน

มาตรา 17 การประชุมมหาเถรสมาคมต้องมีกรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการโดยการแต่งตั้งรวมกันมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม

ระเบียบการประชุมมหาเถรสมาคมเป็นไปตามกฎหมายมหาเถรสมาคม

* มาตรา 18 ในกรณีที่ยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการมหาเถรสมาคมแทนตำแหน่งที่ว่างตามมาตรา 15 วรรคสอง ให้ถือว่ามหาเถรสมาคมมีกรรมการเท่าจำนวนที่เหลืออยู่ในขณะนั้น

มาตรา 19 สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ ตามมติมหาเถรสมาคม ประกอบด้วยพระภิกษุหรือบุคคลอื่นจำนวนหนึ่ง มีหน้าที่พิจารณากลับกรองเรื่องที่จะเสนอต่อมหาเถรสมาคมและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่มหาเถรสมาคมมอบหมายโดยขึ้นตรงต่อมหาเถรสมาคม

การจัดให้มีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการฝ่ายต่างๆ การแต่งตั้งกรรมการหรืออนุกรรมการ การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการหรืออนุกรรมการ และระเบียบการประชุม ให้เป็นไปตามระเบียบมหาเถรสมาคม

* มาตรา 15 จัตวา เพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2536 มาตรา 7

* มาตรา 16 แก้ไขโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 8

* มาตรา 18 แก้ไขโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 9

หมวด 3 การปกครองคณะสงฆ์

* มาตรา 20 คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม

การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

* มาตรา 20 ทวิ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์

การแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา 21 การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้จัดแบ่งเขตปกครองดังนี้

- (1) ภาค
- (2) จังหวัด
- (3) อำเภอ
- (4) ตำบล

จำนวนและเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา 22 การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้มีพระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้นตามลำดับดังต่อไปนี้

- (1) เจ้าคณะภาค
- (2) เจ้าคณะจังหวัด
- (3) เจ้าคณะอำเภอ
- (4) เจ้าคณะตำบล

เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะนั้นๆ ก็ได้

มาตรา 23 การแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่นๆ และไวยาวัจกรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

---

* มาตรา 20 แก้ไขโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 9

* มาตรา 20 ทวิ เพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 10

หมวด 4

นิกกรรมและการสละสมณเพศ

มาตรา 24 พระภิกษุจะต้องรับนิกกรรม ก็ต่อเมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิกกรรมที่จะลงแก่ภิกษุก็ต้องเป็นนิกกรรมตามพระธรรมวินัย

มาตรา 25 ภายใต้บังคับมาตรา 24 มหาเถรสมาคมมีอำนาจตรากฎมหาเถรสมาคม กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติ เพื่อให้การลงนิกกรรมเป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม และให้ถือว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายที่มหาเถรสมาคมจะกำหนดในกฎมหาเถรสมาคม ให้มหาเถรสมาคม หรือพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ตำแหน่งใดเป็นผู้มีอำนาจลงนิกกรรม แก่พระภิกษุผู้ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย กับทั้งการกำหนดให้การวินิจฉัยการลงนิกกรรมให้เป็นอันยุติในชั้นใด ๆ นั้นด้วย

มาตรา 26 พระภิกษุรูปใดล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิกกรรมให้สึก ต้องสึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น

มาตรา 27 เมื่อพระภิกษุรูปใดต้องด้วยกรณีข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) ต้องคำวินิจฉัยตามมาตรา 25 ให้รับนิกกรรมไม่ถึงให้สึกแต่ไม่ยอมรับนิกกรรม

(2) ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจिन

(3) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง

(4) ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง

ให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศตามวรรคสอง ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น

มาตรา 28 พระภิกษุรูปใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่คดีถึงที่สุด

มาตรา 29 พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับมอบตัวไว้ควบคุม หรือพนักงานสอบสวนไม่เห็นสมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุมหรือพระภิกษุรูปนั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

มาตรา 30 เมื่อจะต้องจำคุก กักขังหรือขังพระภิกษุรูปใดตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ของศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลมีอำนาจดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้ และให้รายงานให้ศาลทราบถึงการสละสมณเพศนั้น

หมวด 5

วัด

มาตรา 31 วัดมีสองอย่าง

- (1) วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา
- (2) สำนักสงฆ์

ให้วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล

เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป

มาตรา 32 การสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิกวัด และการขอรับพระราชทาน วิสุงคามสีมา ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณียุบเลิกวัด ทรัพย์สินของวัดที่ถูกยุบเลิกให้ตกเป็นศาสนสมบัติกลาง

* มาตรา 32 ทวิ วัดใดเป็นวัดร้างที่ไม่มีพระภิกษุอยู่อาศัย ในระหว่างที่ยังไม่มีการยุบเลิกวัด ให้กรมการศาสนามีหน้าที่ปกครองดูแลรักษาวัดนั้น รวมทั้งที่วัด ที่ธรณีสงฆ์และทรัพย์สินของวัดนั้นด้วย

การยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 33 ที่วัดและที่ซึ่งขึ้นต่อวัด มีดังนี้

- (1) ที่วัด คือ ที่ซึ่งตั้งวัดตลอดจนเขตของวัดนั้น
- (2) ที่ธรณีสงฆ์ คือที่ซึ่งเป็นสมบัติของวัด
- (3) ที่กัลปนา คือที่ซึ่งมีผู้อุทิศแต่ผลประโยชน์ให้วัดหรือพระศาสนา

* มาตรา 34 การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ให้กระทำได้อีกแต่โดยพระราชบัญญัติ เว้นแต่เป็นกรณีตามวรรคสอง

* มาตรา 32 ทวิ เพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 13

* มาตรา 34 แก้ไขโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 14

การโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง ให้แก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ เมื่อมหาเถรสมาคมไม่ขัดข้องและได้รับค่าผาติกรรมจาก ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานนั้นแล้ว ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

ห้ามมิให้บุคคลโดยกายอุยความขึ้นต่อสูกับวัดหรือกรมการศาสนา แล้วแต่กรณีในเรื่อง ทรัพย์สิน อันเป็นที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ศาสนสมบัติกลาง

* มาตรา 35 ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ และที่ศาสนสมบัติกลาง เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ใน ความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

มาตรา 36 วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง และถ้าเป็นการสมควรจะให้ม็องเจ้าอาวาส หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสด้วยก็ได้

มาตรา 37 เจ้าอาวาสมีหน้าที่ดังนี้

- (1) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
- (2) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัย อยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
- (3) เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอน พระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและ คฤหัสถ์

(4) ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล

มาตรา 38 เจ้าอาวาสมีอำนาจดังนี้

- (1) ห้ามบรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งมีได้รับอนุญาตของเจ้าอาวาสเข้าไปอยู่ อาศัยในวัด
- (2) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ซึ่งไม่อยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสออกไปเสีย จากวัด
- (3) สั่งให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่มีอยู่หรือพำนักอาศัยในวัด ทำงานภายในวัด หรือให้ทำทัณฑ์บนหรือให้ขอมาโทษ ในเมื่อบรรพชิตหรือคฤหัสถ์ในวัดนั้นประพฤติผิดคำสั่ง เจ้าอาวาส ซึ่งได้สั่งโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่ง ของมหาเถรสมาคม

* มาตรา 35 แก้ไขโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 14

มาตรา 39 ในกรณีที่ไม่มีเจ้าอาวาสหรือเจ้าอาวาสไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสให้ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าอาวาส การแต่งตั้งผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายอาธรสมาคม

หมวด 6

ศาสนสมบัติ

มาตรา 40 ศาสนสมบัติแบ่งออกเป็นสองประเภท

- (1) ศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ ทรัพย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง
- (2) ศาสนสมบัติของวัด ได้แก่ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลาง ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการศาสนา เพื่อการนี้ให้ถือว่ากรมการศาสนาเป็นเจ้าของศาสนสมบัติกลางนั้นด้วย

การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 41 ให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำงบประมาณประจำปีของศาสนสมบัติกลาง ด้วยความเป็นชอบของมหาเถรสมาคม และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้งบประมาณนั้นได้

หมวด 7

บทกำหนดโทษ

มาตรา 42 ผู้ใดมิได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระอุปัชฌาย์ หรือถูกถอดถอนจากความเป็นพระอุปัชฌาย์ตามมาตรา 23 แล้ว กระทำการบรรพชาอุปสมบทแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา 43 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 15 จัตวา วรรคสอง มาตรา 26 มาตรา 27 วรรคสาม หรือมาตรา 28 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา 44 ผู้ใดพ้นจากความเป็นพระภิกษุเพราะต้องปาราชิกมาแล้ว ไม่ว่าจะมีความวินิจฉัยตามมาตรา 25 หรือไม่ก็ตาม แต่มารับบรรพชาอุปสมบทใหม่โดยกล่าวความเท็จหรือปิดบังความจริงต่อพระอุปัชฌาย์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

มาตรา 44 ทวิ ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้าย สมเด็จพระสังฆราชต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 44 ตริ ผู้ใดใส่ความคณะสงฆ์อื่นอันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสีย หรือความแตกแยก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

หมวด 8

เบ็ดเตล็ด

มาตรา 45 ให้ถือว่าพระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 46 การปกครองคณะสงฆ์อื่นให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่การจัดดำเนินกิจการคณะสงฆ์มิใช่เป็นกิจการอันพึงแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลย์แห่งอำนาจ เช่นที่เคยเป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน และโดยที่ระบบเช่นว่านั้น เป็นผลบั่นทอนประสิทธิภาพแห่งการดำเนินกิจการ จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ ให้สมเด็จพระสังฆราชของคณะสงฆ์ปกครองบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามอำนาจกฎหมายและพระธรรมวินัย ทั้งนี้ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา

ภาคผนวก ข.

(ภาคผนวก ข.)
พระราชบัญญัติ
คณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2)
พ.ศ. 2535

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535
เป็นปีที่ 47 ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 5 ทวิ และมาตรา 5 ตริ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

มาตรา 5 ทวิ ในพระราชบัญญัตินี้

“คณะสงฆ์” หมายความว่า บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร

“คณะสงฆ์อื่น” หมายความว่า บรรดาบรรพชิตจีนนิกาย หรือ อนัมนิกาย

“พระราชาคณะ” หมายความว่า พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งและสถาปนาให้มีสมณศักดิ์ตั้งแต่ชั้นสามัญจนถึงชั้นสมเด็จพระราชาคณะ

“สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์” หมายความว่า สมเด็จพระราชาคณะที่ได้รับสถาปนาก่อนสมเด็จพระราชาคณะรูปอื่น ถ้าได้รับสถาปนาในวันเดียวกันให้ถือรูปที่ได้รับสถาปนาในลำดับก่อน

มาตรา 5 ตี พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการแต่งตั้งสถาปนาและถอดถอนสมณศักดิ์ของพระภิกษุในคณะสงฆ์”

มาตรา 4 ให้ยกเลิกความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 7 พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชองค์หนึ่ง

ในกรณีที่ตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชว่างลง ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมเสนอนามสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช

ในกรณีที่สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้นายกรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคมเสนอนามสมเด็จพระราชาคณะรูปอื่นผู้มีอาวุโสโดยสมณศักดิ์รองลงมาตามลำดับ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช”

มาตรา 5 ให้ยกเลิกความในมาตรา 9 และมาตรา 10 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา 9 ในกรณีที่สมเด็จพระสังฆราชทรงลาออกจากตำแหน่งหรือพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ออกจากตำแหน่ง พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งให้เป็นที่ปรึกษาของสมเด็จพระสังฆราชหรือตำแหน่งอื่นใดตามพระราชอัชฌาศัยก็ได้

มาตรา 10 ในเมื่อไม่มีสมเด็จพระสังฆราช ให้สมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

ถ้าสมเด็จพระราชาคณะผู้มีอาวุโสสูงสุดโดยสมณศักดิ์ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการมหาเถรสมาคมที่เหลืออยู่เลือกสมเด็จพระราชาคณะรูปหนึ่งผู้มีอาวุโสโดยสมณศักดิ์รองลงมาตามลำดับ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ในเมื่อสมเด็จพระสังฆราชไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือไม่อาจทรงปฏิบัติหน้าที่ได้

ภาคผนวก ค.

(ภาคผนวก ค.)

กฎหมายเถรสมาคม

ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521)*

ว่าด้วยการลงนิคหกรรม

อาศัยอำนาจตามความในมาตรฐาน 18 และมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มหาเถรสมาคมตรากฎหมายเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 กฎหมายเถรสมาคมนี้ เรียกว่า “กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม”

ข้อ 2 กฎหมายเถรสมาคมนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ 3 นับแต่วันใช้กฎหมายเถรสมาคมนี้ ให้ยกเลิก ข้อ 3 (7) ข. แห่งกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2506) กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และให้ยกเลิกกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2506) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมแก่พระภิกษุ และให้ยกเลิกข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งอื่นเกี่ยวกับคณะสงฆ์ ในส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในกฎหมายเถรสมาคมนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายเถรสมาคมนี้

ลักษณะ 1

บทนิยาม

ข้อ 4 ในกฎหมายเถรสมาคมนี้

(1) “พระภิกษุ” หมายถึง

ก. พระภิกษุซึ่งมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ รวมถึงพระภิกษุซึ่งดำรงสมณศักดิ์ต่ำกว่าชั้นพระราชาคณะ และ

ข. พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ รวมถึงพระภิกษุผู้เป็นกิตติมศักดิ์ผู้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาเจ้าคณะ ผู้ดำรงตำแหน่งเทียบพระสังฆาธิการ และผู้ดำรงสมณศักดิ์ชั้นพระราชาคณะขึ้นไป

(2) “ความผิด” หมายถึงการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย

(3) “นิคหกรรม” หมายถึงการลงโทษตามพระธรรมวินัย

(4) “ผู้มีส่วนได้เสีย” หมายถึงพระภิกษุปกติตัดตะ ซึ่งมีสังกัดในวัดเดียวกัน และมีสังวาสเสมอกันกับพระภิกษุผู้เป็นจำเลย

(5) “ผู้เสียหาย” หมายถึงผู้ได้รับความเสียหายเฉพาะตัว เนื่องจากการกระทำความผิดของพระภิกษุผู้เป็นจำเลย และหมายความรวมถึงผู้จัดการแทนผู้เสียหายในกรณีดังต่อไปนี้

ก. ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลตามกฎหมาย หรือตามที่พระภิกษุผู้มีอำนาจลงนิกหกรรมพิจารณาเห็นสมควรให้เป็นผู้จัดการแทนผู้เสียหาย เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ ซึ่งอยู่ในความดูแล

ข. ผู้บุพพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภริยา พี่น้องร่วมบิดามารดา หรือต่างบิดาหรือต่างมารดา เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งผู้เสียหายตายก่อนหรือหลังฟ้องหรือป่วยเจ็บไม่สามารถจะจัดการเองได้

ค. ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่นๆ ของนิติบุคคล เฉพาะความผิดซึ่งกระทำแก่ นิติบุคคล

(6) “โจทก์” หมายถึง

ก. ผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้เสียหายซึ่งฟ้องพระภิกษุต่อพระภิกษุผู้พิจารณาในข้อหาว่าได้กระทำความผิด หรือ

ข. พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่โจทก์แทนสงฆ์ในชั้นพิจารณาวินิจฉัยการลงนิกหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุผู้ถูกกล่าว

(7) “จำเลย” หมายถึง

ก. พระภิกษุซึ่งถูกโจทก์ฟ้องต่อพระภิกษุผู้พิจารณา ในข้อหาว่าได้กระทำความผิด หรือ

ข. พระภิกษุผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งตกเป็นจำเลยในชั้นพิจารณาวินิจฉัยการลงนิกหกรรม

(8) “ผู้กล่าวหา” หมายถึงผู้บอกกล่าวการกระทำความผิดของพระภิกษุต่อพระภิกษุผู้พิจารณา โดยที่ตนมิได้เป็นผู้มีส่วนได้เสีย หรือมิได้เป็นผู้เสียหายและประกอบด้วยคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ก. เป็นพระภิกษุปกติตัดตะหรือสามเณร ซึ่งถึงพร้อมด้วยศีล และอาจารย์ และมีสังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง

ข. เป็นคฤหัสถ์ผู้นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์

มีความประพฤติเรียบร้อย มีวาจาเป็นที่เชื่อถือได้ และมีอาชีพเป็นหลักฐาน

(9) “ผู้แจ้งความผิด” หมายถึงพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งไม่มีอำนาจลงนิกกรรมแจ้งการทำความผิด หรือพฤติการณ์อันเป็นที่น่ารังเกียจสงสัยในความผิดของพระภิกษุ ซึ่งได้พบเห็นต่อพระภิกษุผู้พิจารณา

(10) “ผู้ถูกกล่าว” หมายถึง

ก. พระภิกษุ ซึ่งถูกผู้กล่าวหาบอกกล่าวการทำความผิดต่อพระภิกษุผู้พิจารณา

ข. พระภิกษุซึ่งถูกผู้แจ้งความผิดแจ้งการทำความผิด หรือพฤติการณ์อันเป็นที่น่ารังเกียจสงสัยในความผิดต่อพระภิกษุผู้พิจารณา

(11) “ผู้มีอำนาจลงนิกกรรม” หมายถึงพระภิกษุผู้พิจารณาและคณะผู้พิจารณา

(12) “เจ้าสังกัด” หมายถึงพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ชั้นเจ้าอาวาส เจ้าคณะเจ้าสังกัด ซึ่งมีอำนาจลงนิกกรรมแก่พระภิกษุผู้ทำความผิดในเขตจังหวัดที่สังกัดอยู่

“เจ้าของเขต” หมายถึงพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ชั้นเจ้าคณะ ซึ่งเป็นเจ้าของเขต ซึ่งมีอำนาจลงนิกกรรมแก่พระภิกษุผู้ทำความผิดในเขตจังหวัดที่มีได้สังกัดอยู่

“ผู้พิจารณา” หมายถึงเจ้าสังกัดหรือเจ้าของเขตแล้วแต่กรณี ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามวิธีปฏิบัติเบื้องต้น

“คณะผู้พิจารณา” หมายถึงมหาเถรสมาคม และคณะผู้พิจารณา ซึ่งมีผู้ดำรงตำแหน่งสูงเป็นหัวหน้า มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการตามวิธีได้สวนมูลฟ้องและวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิกกรรม

“คณะผู้พิจารณาชั้นต้น” หมายถึงคณะผู้พิจารณาตามความในข้อ 24 ซึ่งประกอบด้วยอันดับ 7 อันดับ ตามข้อ 7 มีอำนาจลงนิกกรรม ตามวิธีได้สวนมูลฟ้องและวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิกกรรมชั้นต้น

“คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์” หมายถึงคณะผู้พิจารณาตามความในข้อ 25 ซึ่งประกอบด้วย อันดับ 4 อันดับ มีอำนาจลงนิกกรรมตามวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิกกรรมชั้นอุทธรณ์

“คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกา” หมายถึงคณะผู้พิจารณาตามความในข้อ 26 ซึ่งเป็นชั้นและอันดับสูงสุด ตามข้อ 27 มีอำนาจลงนิกกรรม ตามวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิกกรรมชั้นฎีกา

ลักษณะ 2 ผู้มีอำนาจลงนิตกรรม

ข้อ 5 การลงนิตกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุซึ่งมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์รูปเดียวหรือหลายรูป ซึ่งมีสังกัดในวัดเดียวกัน

(1) ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่พระภิกษุนั้นสังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสเจ้าสังกัดเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีได้สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิตกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสเจ้าสังกัด

(2) ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่พระภิกษุนั้นมิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะตำบลเจ้าของเขตเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีได้สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิตกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบลเจ้าของเขต ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นเข้าร่วมอีก 1 รูป เว้นแต่ในกรณีที่อำเภอนั้นมีตำบลเดียว

กรณีดังกล่าวใน (2) ให้ผู้พิจารณาแจ้งเรื่องที่เกิดขึ้นแก่เจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด เพื่อแจ้งแก่เจ้าคณะและเจ้าอาวาสเจ้าสังกัดของพระภิกษุนั้นทราบ

ข้อ 6 การลงนิตกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุ ซึ่งมีผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งมีสังกัดต่างวัดกระทำความผิดร่วมกัน

(1) ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นใน เขตจังหวัดที่พระภิกษุเหล่านั้นสังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าอาวาสสังกัดของพระภิกษุเหล่านั้นร่วมกันเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีได้สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิตกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลเจ้าสังกัดร่วมกับอาวาสเจ้าสังกัด ของพระภิกษุเหล่านั้นรูปใดรูปหนึ่ง ตามที่เจ้าคณะตำบลและเจ้าคณะอำเภอนั้นพิจารณาเห็นสมควร

(2) ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่พระภิกษุเหล่านั้นมิได้สังกัดอยู่หรือในเขตจังหวัดที่สังกัดเพียงบางรูป ให้นำความในข้อ 5 (2) และวรรคสุดท้ายมาบังคับโดยอนุโลม

ข้อ 7 การลงนิตกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งดำรง

ตำแหน่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

(1) ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือรองเจ้าอาวาสให้นำความในข้อ 5 มาใช้บังคับอนุโลม

(2) เจ้าอาวาส หรือรองเจ้าคณะตำบล

ก. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะตำบลเจ้าสังกัดเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีได้สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นเข้าร่วมอีก 1 รูป เว้นแต่ในกรณีที่อำเภอนั้นมีตำบลเดียว

ข. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่มีได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะตำบลเจ้าของเขตเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีได้สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะตำบลเจ้าของเขต ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ ให้เจ้าคณะอำเภอเลือกเจ้าคณะตำบลในอำเภอนั้นเข้าร่วมอีก 1 รูป เว้นแต่ในกรณีที่อำเภอนั้นมีตำบลเดียว

(3) เจ้าคณะอำเภอ หรือรองเจ้าคณะจังหวัด

ก. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัดเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีได้สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค และเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาค ให้เจ้าคณะภาคเลือกเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นเข้าร่วมอีก 1 รูป

ข. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตจังหวัดที่มีได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะจังหวัดเจ้าของเขตเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีได้สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค และเจ้าคณะจังหวัดของเขต ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาค ให้เจ้าคณะภาคเลือกเจ้าคณะจังหวัดในภาคนั้นเข้าร่วมอีก 1 รูป

(4) เจ้าคณะจังหวัด หรือรองเจ้าคณะภาค

ก. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตภาคที่สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัดเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีได้สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะใหญ่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ เจ้าคณะภาคเจ้าสังกัด และให้เจ้าคณะใหญ่เลือกเจ้าคณะภาคในหนนั้นเข้าร่วมอีก 1 รูป

ข. ถ้าความผิดนั้นเกิดขึ้นในเขตภาคที่มีได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะภาคเจ้าของเขตเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีได้สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคกรรมขั้นต้นให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาขั้นต้น ซึ่งประกอบด้วยคณะใหญ่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ เจ้าคณะภาคเจ้าของเขต และให้เจ้าคณะใหญ่เลือกเจ้าคณะภาคในหนั้นเข้าร่วมอีก 1 รูป

(5) เจ้าคณะภาคให้เป็นอำนาจของเจ้าคณะใหญ่ในเขตปกครองเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีได้สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคกรรมให้เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม

(6) เจ้าคณะใหญ่ หรือกรรมการมหาเถรสมาคมให้เป็นอำนาจของสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นผู้พิจารณา ส่วนในกรณีได้สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคกรรมให้เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม

ตำแหน่งดังกล่าวข้างต้น ให้ถือตำแหน่งในขณะถูกฟ้อง หรือถูกกล่าวหาถ้าดำรงตำแหน่งหลายตำแหน่ง ให้ถือตำแหน่งสูงเป็นหลักดำเนินการ

กรณีดังกล่าวใน (2) และ (3) ถ้าผู้พิจารณานั้นมิใช่เจ้าสังกัดของจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาให้นำความในข้อ 5 วรรคสุดท้ายมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ส่วนในกรณีดังกล่าวใน (4) และ (5) ถ้าผู้พิจารณานั้นมิใช่เจ้าสังกัดของจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหา ให้แจ้งเรื่องที่เกิดขึ้นแก่เจ้าสังกัด ซึ่งดำรงตำแหน่งชั้นเดียวกับตนทราบ

ข้อ 8 การลงนิคกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุผู้เป็นกิตติมศักดิ์ก็ดี ผู้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาเจ้าคณะก็ดี ผู้ดำรงตำแหน่งเทียบพระสังฆาธิการก็ดี ให้นำความในข้อ 7 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 9 การลงนิคกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุทรงสมณศักดิ์พระราชาคณะชั้นต่าง ๆ ถ้าเป็น

(1) พระราชาคณะสามัญหรือชั้นราช ซึ่งดำรงตำแหน่งต่ำกว่าเจ้าคณะจังหวัดหรือมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ ให้นำความในข้อ 7 (4) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(2) พระราชาคณะชั้นเทพ ซึ่งดำรงตำแหน่งต่ำกว่าเจ้าคณะภาค หรือมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ ให้นำความในข้อ 7 (5) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(3) พระราชาคณะชั้นธรรมขึ้นไป ซึ่งดำรงตำแหน่งปกครองสงฆ์หรือมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ ให้นำความในข้อ 7 (7) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ถ้าพระราชาคณะรูปนั้นดำรงตำแหน่งรองเจ้าอาวาส

หรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส ให้เจ้าอาวาสเจ้าสังกัดเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่เพิ่มขึ้นอีกรูปหนึ่งเฉพาะในกรณีได้สวนมูลฟ้องและพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม

ข้อ 10 การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดร่วมกัน

(1) ในระหว่างพระภิกษุดังกล่าวในข้อ 5 หรือข้อ 6 กับพระภิกษุในข้อ 7 หรือข้อ 8 และหรือข้อ 9

(2) ในระหว่างพระภิกษุดังกล่าวในข้อ 7 หรือข้อ 8 และหรือข้อ 9

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ให้นำความในข้อ 7 ข้อ 8 หรือข้อ 9 มาใช้บังคับแล้วแต่กรณี แต่ถ้าปรากฏว่าเป็นกรณีที่มีผู้พิจารณาหลายรูป ซึ่งดำรงตำแหน่งสูงกว่ากันให้เป็นอำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งสูง ถ้าดำรงตำแหน่งชั้นเดียวกัน ให้เป็นอำนาจของผู้ดำรงตำแหน่งในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น

ข้อ 11 การลงนิคหกรรมเกี่ยวกับความผิดของพระภิกษุ ซึ่งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร เมื่อพระภิกษุผู้กระทำความผิดนั้นกลับเข้ามาในราชอาณาจักร

(1) ถ้ากลับมาสำนักอยู่ในเขตที่พระภิกษุผู้กระทำความผิดสังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์เจ้าสังกัด

(2) ถ้ากลับมาสำนักอยู่ในเขตที่พระภิกษุผู้กระทำความผิดมิได้สังกัดอยู่ ให้เป็นอำนาจของพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ ในเขตที่พระภิกษุผู้กระทำความผิดนั้นมาสำนักอยู่

ในกรณีเช่นนี้ ให้นำความในข้อ 5 ถึงข้อ 10 แล้วแต่กรณีมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ลักษณะ 3

การลงนิคหกรรม

หมวด 1

วิธีปฏิบัติเบื้องต้น

ข้อ 12 เมื่อโจทก์ฟ้องพระภิกษุในข้อหาว่าได้กระทำความผิด โดยยื่นฟ้องเป็นหนังสือด้วยตนเองต่อเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะเจ้าสังกัด หรือเจ้าคณะเจ้าของเขตในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผู้พิจารณามีอำนาจลงนิคหกรรมตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ 2 แล้วแต่กรณี เว้นแต่โจทก์ไม่สามารถจะไปยื่นฟ้องด้วยตนเอง จะมีหนังสือมอบให้ผู้ใดคนหนึ่งไปยื่น

ฟ้องแทนก็ได้

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ให้พระภิกษุผู้พิจารณาดูลักษณะของโจทก์และลักษณะของคำฟ้องนั้นก่อน

(1) ถ้าปรากฏว่า โจทก์ประกอบด้วยลักษณะตามข้อ 4 (6) ก. และคำฟ้องของโจทก์ประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

ก. ฟ้องโดยระบุงการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิดข้อเท็จจริง และรายละเอียดอันเกี่ยวกับเวลา และสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้นๆ อีกทั้งบุคคลและสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วย โดยสมควรเท่าที่จะทำให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี

ข. เรื่องที่นำมาฟ้อง มิใช่เป็นเรื่องเก่าอันมิได้คิดจะฟ้องมาแต่เดิม

ค. เรื่องที่นำมาฟ้อง มิใช่เรื่องที่มีคำวินิจฉัย หรือคำสั่งของผู้มีอำนาจลงนิคหกรรมถึงที่สุดแล้ว

ง. เรื่องที่นำมาฟ้อง มิใช่เรื่องที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลฝ่ายราชอาณาจักร หรือมิใช่เรื่องที่มีคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลฝ่ายราชอาณาจักรถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่กรณีที่มีปัญหาทางพระวินัย

ในกรณีเช่นนี้ ให้ส่งรับคำฟ้องนั้นไว้เพื่อพิจารณาดำเนินการตามความในข้อ 13

(2) ถ้าปรากฏว่า โจทก์หรือคำฟ้องของโจทก์บกพร่องจากลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังกล่าวใน (1) ให้ส่งไม่รับคำฟ้องนั้น โดยระบุข้อบกพร่องไว้ในคำสั่งและแจ้งให้โจทก์ทราบ

ก่อนส่งรับคำฟ้องหรือไม่รับคำฟ้อง ตามความใน (1) หรือ (2) ข้างต้นจะสอบถามโจทก์ให้ชี้แจงในเรื่องใดๆ ซึ่งเกี่ยวกับลักษณะของโจทก์ หรือลักษณะของคำฟ้องนั้นอันเป็นที่สงสัยก็ได้ และให้จดคำชี้แจงของโจทก์นั้นไว้ประกอบการพิจารณาด้วย

ข้อ 13 ในกรณีที่พระภิกษุผู้พิจารณาส่งรับคำฟ้องของโจทก์ไว้แล้ว ให้เรียกพระภิกษุซึ่งตกเป็นจำเลย ตามข้อ 4 (7) ก. มาแจ้งคำฟ้องของโจทก์ให้จำเลยทราบแล้วสอบถามและจดคำให้การของจำเลยไว้ โดยให้จำเลยลงชื่อในคำให้การนั้นด้วย แล้วดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพสมตามคำฟ้องของโจทก์ ให้มีอำนาจสั่งลงนิคหกรรมแก่จำเลย ตามคำรับสารภาพนั้น

ถ้าเป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายในทางแพ่ง เมื่อโจทก์กับจำเลยตกลงประนีประนอมยอมความกันประการใด ให้ทำบันทึกข้อตกลงนั้นไว้ และให้โจทก์จำเลย พร้อมด้วยพยานลงชื่อในบันทึกข้อตกลงนั้นด้วย

(2) ถ้าจำเลยให้การแบ่งรับความผิดเบากว่า หรือน้อยกว่าที่ถูกฟ้องก็ดี ให้การปฏิเสธคดีให้รายงานพร้อมทั้งส่งคำฟ้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ 2 แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องต่อไป

ข้อ 14 ในกรณีที่พระภิกษุผู้พิจารณาสั่งไม่รับคำฟ้องของโจทก์ ตามความในข้อ 12 (2) ถ้าเป็นกรณีความผิดครุภักดี โจทก์มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้น แล้วแต่กรณี โดยยื่นอุทธรณ์คำสั่งนั้นเป็นหนังสือเสนอผู้ออกคำสั่งภายใน 15 วัน นับแต่วันทราบคำสั่งนั้น และให้ผู้ออกคำสั่งส่งอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นต้น แล้วแต่กรณี ภายใน 15 วัน นับแต่วันได้รับอุทธรณ์คำสั่ง

เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นได้รับอุทธรณ์คำสั่งนั้นแล้ว ให้วินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นภายใน 30 วัน นับแต่วันได้รับอุทธรณ์คำสั่ง เมื่อวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นเสร็จแล้วให้ส่งคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังผู้ออกคำสั่ง เพื่อแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นแก่โจทก์ภายใน 15 วัน นับแต่วันได้รับคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้น

ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นต้นวินิจฉัยสั่งให้รับคำฟ้องนั้นให้ผู้ออกคำสั่งดำเนินการตามความในข้อ 13 ต่อไป ถ้าวินิจฉัยสั่งไม่ให้รับคำฟ้องนั้น ให้เป็นอันถึงที่สุด

ข้อ 15 เมื่อมีผู้กล่าวหาบอกกล่าวการกระทำความผิดของพระภิกษุ โดยยื่นคำกล่าวหาเป็นหนังสือด้วยตนเอง ต่อเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะเจ้าสังกัต หรือเจ้าคณะเจ้าของเขต ในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผู้พิจารณามีอำนาจลงนิคหกรรมตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ 2 แล้วแต่กรณี

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ให้พระภิกษุพิจารณาตรวจลักษณะของผู้กล่าวหาตามข้อ 4 (8) ก. และลักษณะของคำกล่าวหาโดยอนุโลมตามลักษณะของคำฟ้องดังที่กำหนดไว้ในข้อ 12 (1) ก่อน

(1) ถ้าปรากฏว่าผู้กล่าวหาและคำกล่าวหาที่ต้องด้วยลักษณะดังกล่าวในวรรคต้นให้สั่งรับคำกล่าวหาไว้พิจารณาดำเนินการตามความในข้อ 13 โดยอนุโลม ถ้าผู้ถูกกล่าวหาให้การแบ่งรับความผิดเบากว่าหรือน้อยกว่าที่ถูกกล่าวหากดี ให้การปฏิเสธคดี ตามความในข้อ 13 (2) และเมื่อได้ไต่สวนมูลคำกล่าวหาแล้ว ปรากฏว่าคำกล่าวหาไม่มีมูล ให้เป็นอันถึงที่สุด โดยอนุโลมตามความในข้อ 21 (2)

(2) ถ้าปรากฏว่าผู้กล่าวหาหรือคำกล่าวหาที่บกพร่องจากลักษณะดังกล่าวในวรรคต้น ให้สั่งไม่รับคำกล่าวหาที่นั้น โดยระบุข้อบกพร่องไว้ในคำสั่งและแจ้งให้ผู้กล่าวหาทราบ

แต่ถ้าเป็นกรณีความผิดครุภาพดี ให้สิ่งไม่รับคำกล่าวหาอันนั้นโดยความเห็นชอบของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ 2 แล้วแต่กรณี คำสั่งไม่รับคำกล่าวหาดังกล่าว นั้นให้เป็นอันถึงที่สุด

วิธีปฏิบัติก่อนสั่งรับคำกล่าวหาหรือไม่รับคำกล่าวหา ให้นำความในข้อ 12 บรรคท้ายมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 16 เมื่อพระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ได้พบเห็นพฤติกรรมอันเป็นที่น่ารังเกียจ สงสัยในความผิดของพระภิกษุ หรือพบเห็นการกระทำความผิดของพระภิกษุ

(1) ถ้าผู้พบเห็นนั้น ไม่มีอำนาจลงนิกหกรรม ให้แจ้งพฤติกรรมหรือการกระทำความผิดที่ได้พบเห็นนั้นเป็นหนังสือไปยังเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะเจ้าสังฆัดหรือเจ้าคณะเจ้าของเขตในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผู้พิจารณามีอำนาจลงนิกหกรรมตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ 2 แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการตามความในข้อ 13 โดยอนุโลม ถ้าผู้ถูกกล่าวหาให้การแบ่งรับความผิดเบากว่าหรือน้อยกว่าที่ถูกกล่าวหาก็คดี ให้การปฏิเสธก็ตีตามความในข้อ 13 (2) และเมื่อได้ไต่สวนมูลคำแจ้งความผิดนั้นแล้ว ปรากฏว่าคำแจ้งความผิดนั้นไม่มีมูล ให้เป็นอันถึงที่สุด โดยอนุโลมตามความในข้อ 21 (2)

(2) ถ้าผู้พบเห็นนั้น เป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะเจ้าสังฆัด หรือเจ้าคณะเจ้าของเขตในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น ซึ่งเป็นผู้พิจารณามีอำนาจลงนิกหกรรมตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ 2 แล้วแต่กรณี ให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

ก. ในกรณีที่พบเห็นพฤติกรรมอันเป็นที่น่ารังเกียจสงสัยในความผิดให้ดำเนินการตามความในข้อ 13 โดยอนุโลม ถ้าพระภิกษุผู้ต้องสงสัยในความผิดนั้นให้การแบ่งรับความผิดเบากว่าหรือน้อยกว่าที่ถูกรังเกียจสงสัยก็ดี หรือให้การปฏิเสธก็ดีให้ดำเนินการตามความในข้อ 13 โดยอนุโลม และเมื่อได้ไต่สวนแล้ว ปรากฏว่าพฤติกรรมอันเป็นที่น่าสงสัยในความผิดนั้น ไม่มีมูล ให้เป็นอันถึงที่สุด โดยอนุโลมตามความในข้อ 21 (2)

ข. ในกรณีที่พบเห็นการกระทำความผิดโดยประจักษ์ชัด ให้มีอำนาจสั่งลงนิกหกรรมแก่พระภิกษุผู้กระทำความผิดนั้น โดยบันทึกพฤติกรรมและความผิดพร้อมด้วยคำสั่งลงนิกหกรรมนั้นไว้เป็นหลักฐาน และให้พระภิกษุผู้ถูกลงนิกหกรรมลงชื่อรับทราบไว้ด้วย

คำสั่งลงนิกหกรรมตามความใน (2) ข. ถ้าเป็นกรณีความผิดครุภาพดี พระภิกษุผู้ถูกลงนิกหกรรมมีสิทธิอุทธรณ์และฎีกาได้ แล้วแต่กรณี และให้นำความในหมวด 3 ส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด 2 วิธีไต่สวนมูลฟ้อง

ข้อ 17 “มูลฟ้อง” หมายถึงมูลเหตุแห่งการฟ้องของโจทก์ ซึ่งฟ้องจำเลยด้วยมูลเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) ด้วยมูลเหตุที่โจทก์ได้พบเห็นการกระทำความผิดของจำเลยด้วยตนเอง
- (2) ด้วยมูลเหตุที่โจทก์ได้ยินการกระทำความผิดของจำเลยด้วยตนเองหรือได้ฟังคำบอกเล่าที่มีหลักฐานอันควรเชื่อถือได้
- (3) ด้วยมูลเหตุที่โจทก์รังเกียจสงสัย โดยมีพฤติการณ์อันน่าเชื่อว่าจำเลยได้กระทำความผิด

ข้อ 18 ในการไต่สวนมูลฟ้อง ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นไต่สวนจากพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์ ซึ่งเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ อันอาจพิสูจน์ให้เห็นข้อมูล ดังต่อไปนี้

- (1) การกระทำของจำเลยที่โจทก์นำมาฟ้อง ต้องด้วยบทบัญญัติแห่งพระวินัยหรือไม่
- (2) การฟ้องของโจทก์มีมูลเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ 17 หรือไม่

ข้อ 19 การไต่สวนมูลฟ้อง ให้กระทำการลับ และให้นำความในข้อ 30 มาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อจะดำเนินการไต่สวนมูลฟ้อง ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นแจ้งวันเวลา และสถานที่ทำการไต่สวนมูลฟ้องให้โจทก์และจำเลยทราบ พร้อมทั้งส่งสำเนาคำฟ้องของโจทก์ให้จำเลยทราบด้วย

โจทก์ต้องมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องทุกครั้ง ถ้าไม่มาตามที่ได้รับแจ้งติดต่อกัน 3 ครั้ง โดยมีได้ชี้แจงถึงเหตุขัดข้องต่อคณะพิจารณาชั้นต้น ให้เรื่องเป็นอันถึงที่สุด ส่วนจำเลยจะมาฟ้องการไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้

ข้อ 20 ก่อนไต่สวนมูลฟ้องหรือในระหว่างไต่สวนมูลฟ้อง

- (1) ถ้าจำเลยถึงมรณภาพ ให้เรื่องเป็นอันถึงที่สุด
- (2) ถ้าโจทก์ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามความในข้อ (4) ถึงมรณภาพก็ดีหรือโจทก์ ซึ่งเป็นผู้เสียหายถึงมรณภาพหรือตาย โดยไม่มีผู้จัดการแทนในกรณีอย่างใดอย่างหนึ่ง

ตามความในข้อ 4 (5) กิติ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นแต่งตั้งพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิรูปใดรูปหนึ่งตามที่เห็นสมควรให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นโจทก์แทน

ข้อ 21 เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นได้สวนมูลฟ้องเสร็จแล้ว ให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) ถ้าปรากฏว่าคำฟ้องเรื่องใดมีมูล ให้สั่งประทับฟ้อง แล้วดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยต่อไป
- (2) ถ้าปรากฏว่าคำฟ้องเรื่องใดไม่มีมูล ให้สั่งยกฟ้อง และแจ้งให้โจทก์ทราบ

ข้อ 22 คำสั่งยกฟ้อง ตามข้อ 21 (2)

(1) ถ้าเป็นกรณีความผิดครุภาพิตี ซึ่งมีใช้คำสั่งของมหาเถรสมาคม โจทก์มีสิทธิอุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ตามที่กำหนดไว้ในข้อ 25 แล้วแต่กรณี โดยยื่นอุทธรณ์คำสั่งนั้นเป็นหนังสือต่อผู้ออกคำสั่งภายใน 15 วัน นับแต่วันทราบคำสั่งนั้นและให้ผู้ออกคำสั่งส่งอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ภายใน 15 วัน นับแต่วันได้รับอุทธรณ์คำสั่ง

เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ได้รับอุทธรณ์คำสั่งนั้นแล้ว ให้วินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นภายใน 30 วัน นับแต่วันได้รับอุทธรณ์คำสั่ง เมื่อวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นเสร็จแล้วให้ส่งคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งไปยังผู้ออกคำสั่ง เพื่อแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งนั้นแก่โจทก์ภายใน 15 วัน นับแต่วันได้รับคำวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่ง

ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยว่าคำฟ้องนั้นมีมูล ให้ดำเนินการตามข้อ 21 (1) ต่อไป ถ้าวินิจฉัยว่าคำฟ้องนั้นไม่มีมูล ให้เป็นอันถึงที่สุด

(2) ถ้าเป็นกรณีความผิดครุภาพิตี ซึ่งเป็นคำสั่งของมหาเถรสมาคมหรือเป็นกรณีความผิดลหุภาพิตี ให้เป็นอันถึงที่สุด

หมวด 3
วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม

ส่วนที่ 1
หลักทั่วไป

ข้อ 23 การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมมี 3 ชั้น คือ

- (1) ชั้นต้น
- (2) ชั้นอุทธรณ์
- (3) ชั้นฎีกา

ข้อ 24 การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นตามที่กำหนดไว้ในลักษณะ 2 แล้วแต่กรณี

ข้อ 25 การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์ ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งมีอันดับดังต่อไปนี้

(1) ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งมีเจ้าคณะอำเภอเป็นหัวหน้า ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด และรองเจ้าคณะจังหวัดเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัดให้เจ้าคณะภาคพิจารณาเลือกเจ้าคณะจังหวัดในภาคเดียวกันเข้าร่วมอีก 1 รูป

(2) ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นหัวหน้า ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค และรองเจ้าคณะภาคเจ้าสังกัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาคให้เจ้าคณะใหญ่พิจารณาเลือกเจ้าคณะภาคในหนเดียวกันเข้าร่วมอีก 1 รูป

(3) ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งมีเจ้าคณะภาคเป็นหัวหน้า ให้เป็นอำนาจของคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ ซึ่งประกอบด้วยเจ้าคณะใหญ่และเจ้าคณะภาคในหนนั้น ที่มีได้เข้าร่วมในการพิจารณาชั้นต้น ซึ่งเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเลือกอีก 2 รูป

(4) ถ้าเป็นกรณีอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งมีเจ้าคณะใหญ่เป็นหัวหน้า ให้เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม

ข้อ 26 การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิกกรรมชั้นฎีกา ให้เป็นอำนาจของมหาเถรสมาคม
ข้อ 27 คำสั่งหรือคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคมในกรณีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิกกรรม
ไม่ว่าในกรณีใด ให้เป็นอันถึงที่สุด

ส่วนที่ 2

วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิกกรรมชั้นต้น

ข้อ 28 ก่อนดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิกกรรม

ข้อ 16 (2) ก. ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้น แต่งตั้งพระภิกษุผู้ทรงคุณวุฒิรูปใดรูป
หนึ่งตามที่เห็นสมควรให้ปฏิบัติหน้าที่โจทก์แทนสงฆ์

ในกรณีเช่นนี้ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นส่งสำเนาคำกล่าวหา หรือคำ
แจ้งความผิดรวมทั้งสำเนายันที่ก้อยคำสำนวนที่มีอยู่ให้แก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่โจทก์แทนสงฆ์

ข้อ 29 การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิกกรรม ให้กระทำในที่พร้อมหน้าโจทก์ จำเลย
เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) โจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่มาฟังการพิจารณา
ตามกำหนดที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นนัดหมายไว้ โดยมีได้แจ้งเหตุขัดข้องเป็นหนังสือให้คณะผู้
พิจารณาชั้นต้นทราบก่อนถึงวันที่นัดหมาย ให้ถือว่าฝ่ายนั้นหรือทั้งสองฝ่ายสละสิทธิ์เข้าฟังการ
พิจารณา คณะผู้พิจารณาชั้นต้นมีอำนาจดำเนินการพิจารณาต่อไปตามที่เห็นสมควร

(2) โจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย มีหนังสือแจ้งเหตุ
ขัดข้องที่จะมาฟังการพิจารณาตามกำหนดไม่ได้ และคณะผู้พิจารณาชั้นต้นพิจารณาไม่เห็น
สมควรอนุญาตให้เลื่อนการพิจารณา

(3) โจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย ก่อความไม่สงบเรียบร้อย
ขึ้นในที่พิจารณา และคณะผู้พิจารณาชั้นต้นได้สั่งให้โจทก์หรือจำเลยนั้นออกไปจากที่พิจารณา
ตามความในข้อ 30 วรรค 2 คณะผู้พิจารณาชั้นต้น มีอำนาจดำเนินการพิจารณาต่อไปตาม
ที่เห็นสมควร

ข้อ 30 การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิกกรรม ให้กระทำเป็นการลับ บุคคลดังต่อไปนี้
ไปนี้มีสิทธิ์อยู่ในที่พิจารณา คือ

- (1) โจทก์และจำเลย
- (2) พยานเฉพาะที่กำลังให้การ

(3) ผู้ที่ได้รับเชิญมาเพื่อปฏิบัติการใดๆ เกี่ยวกับการพิจารณา

(4) พระภิกษุผู้ทำหน้าที่จดบันทึกถ้อยคำสำนวน

ถ้ามีผู้ใดก่อความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในที่พิจารณาหรือในบริเวณที่พิจารณาคณะผู้พิจารณาชั้นต้นมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นตั้งอยู่ในความสงบเรียบร้อย หรือสั่งให้ผู้นั้นออกไปจากที่นั้นหรือบริเวณนั้นได้ และถ้าเป็นการสมควรจะขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักรให้มารักษาความสงบเรียบร้อยก็ได้

ข้อ 31 ในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ให้รวบรวมพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์และฝ่ายจำเลย หรือพยานหลักฐานที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นเห็นสมควรนำมาสืบซึ่งอาจพิสูจน์ให้เห็นความผิด หรือความบริสุทธิ์ของจำเลย ตามลักษณะแห่งพยานหลักฐานที่กำหนดไว้ในหมวด 4

เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาดังกล่าวในวรรคต้น ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) แจ้งกำหนดวันเวลาและสถานที่พิจารณา แก่โจทก์จำเลย

(2) ออกหนังสือเรียกพยานหรือบุคคลใด ๆ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ฟ้องนั้นมาให้ถ้อยคำ

(3) ออกหนังสือเรียกเอกสารหรือวัตถุสิ่งของจากบุคคลผู้ครอบครองหรือให้ผู้นั้นส่งหนังสือ หรือวัตถุสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐาน

(4) ทำการตรวจตัวผู้เสียหายหรือตัวจำเลย ตรวจสถานที่ วัตถุสิ่งของหรือสิ่งอื่นใด ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ โดยบันทึกรายละเอียดการตรวจไว้ด้วย

(5) แจ้งให้เจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะในเขตอื่นรวบรวมข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานอันอยู่ในเขตนั้น หรือให้ชี้แจงพฤติการณ์ใดๆ อันเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ฟ้องนั้น

(6) จดบันทึกถ้อยคำสำนวนการพิจารณาด้วยตนเอง เว้นแต่ในกรณีจำเป็นจะให้มีพระภิกษุเป็นผู้จดบันทึกตามถ้อยคำผู้พิจารณาก็ได้

(7) ทำรายงานการพิจารณาแต่ละครั้งรวมไว้ในสำนวน ถ้านัดหมายเพื่อปฏิบัติการใดๆ ให้บันทึกไว้ในรายงานนั้น และให้คู่กรณีผู้มาฟังการพิจารณาลงชื่อรับทราบไว้ด้วย

ในกรณีที่คณะผู้พิจารณารูปใดรูปหนึ่งไม่อาจร่วมปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยมีเหตุสุดวิสัยให้ผู้พิจารณาอีก 2 รูป ดำเนินการพิจารณาต่อไป

กรณีดังกล่าวใน (2) (3) และ (4) ถ้าเป็นการจำเป็นจะขอให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักรเข้าร่วมดำเนินการด้วยก็ได้

ข้อ 32 ในกรณีรวบรวมพยานหลักฐานตามความในข้อ 31 วรรค 1 ให้สืบพยานโจทก์ก่อนพยานจำเลย และก่อนสืบพยาน ให้โจทก์และจำเลยเสนอบัญชีระบุพยานหลักฐานของตนต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นล่วงหน้าก่อนถึงวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 15 วัน

ถ้าโจทก์หรือจำเลยร้องขอระบุพยานหลักฐานของตนเพิ่มเติมในระหว่างสืบพยานหลักฐานฝ่ายตนยังไม่เสร็จ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นใช้ดุลพินิจสั่งตามที่เห็นสมควร

เมื่อสืบพยานของฝ่ายใดไปแล้วพอสมควรแก่กรณี คณะผู้พิจารณาชั้นต้นจะสั่งให้งดการสืบพยานของฝ่ายนั้นที่ยังมิได้สืบ ซึ่งเห็นว่าไม่จำเป็นก็ได้

ข้อ 33 ในการสืบพยานตามความในข้อ 32 คณะผู้พิจารณาชั้นต้นมีหน้าที่ซักถามพยานโจทก์และพยานจำเลย ตามประเด็นข้อกล่าวหาของโจทก์และประเด็นข้อแก้ของจำเลยแล้วแต่กรณี แล้วเปิดโอกาสให้โจทก์และจำเลยซักถามพยานจากประเด็นดังกล่าวข้างต้น โดยคณะผู้พิจารณาชั้นต้นถามฝ่ายโจทก์ว่า จะซักถามพยานของตนอย่างไรบ้างหรือไม่ ถ้าโจทก์ซักถามแล้วหรือไม่ซักถาม ให้ถามฝ่ายจำเลยว่าจะซักค้านพยานโจทก์อย่างไรบ้างหรือไม่ เมื่อฝ่ายจำเลยซักค้านพยานโจทก์แล้ว ให้ถามฝ่ายโจทก์ว่าจะถามถึงพยานฝ่ายตนอย่างไรบ้างหรือไม่

ถ้าเป็นพยานฝ่ายจำเลย ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นถามฝ่ายจำเลยว่าจะซักถามพยานของตนอย่างไรบ้างหรือไม่ ถ้าจำเลยซักถามแล้วหรือไม่ซักถาม ให้ถามฝ่ายโจทก์ว่าจะซักค้านพยานจำเลยอย่างไรบ้างหรือไม่ เมื่อฝ่ายโจทก์ซักค้านพยานจำเลยแล้ว ให้ถามฝ่ายจำเลยว่าจะถามถึงพยานฝ่ายตนอย่างไรบ้างหรือไม่ ทั้งนี้ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นบันทึกการซักถาม ซักค้าน และถามถึง ดังกล่าวไว้ในสำนวนพิจารณาด้วย

ในการซักถามพยาน ซักค้านพยาน หรือถามถึงพยาน ตามความดังกล่าวข้างต้น

- (1) ห้ามมิให้โจทก์หรือจำเลยฝ่ายที่อ้างพยาน ใช้คำถามนำเพื่อให้พยานตอบ
- (2) ห้ามมิให้โจทก์หรือจำเลยทั้งสองฝ่าย ใช้คำถามอันไม่เกี่ยวกับประเด็นคำถามที่เป็นการหมิ่นประมาทพยาน หรือคำถามที่อาจทำให้พยานต้องถูกฟ้องทางคณะสงฆ์หรือทางราชอาณาจักร

พยานไม่ต้องตอบคำถามที่ต้องห้ามดังกล่าวข้างต้น และถ้ามีคำถามเช่นนั้น ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นเตือนผู้ถามและพยาน

ในกรณีสืบพยานที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นนำมาสืบ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นซักถามพยานแล้ว ถ้าโจทก์หรือจำเลยขออนุญาตซักถามพยานนั้น คณะผู้พิจารณาชั้นต้นจะ

อนุญาตให้ซักถามตามประเด็นนั้นก็ได้แล้วแต่จะเห็นสมควร แต่ถ้าทั้งสองฝ่ายขออนุญาตซักถามก็ให้โจทก์ซักถามก่อน

คำให้การของพยาน ให้จดไว้แล้วอ่านให้พยานฟัง และให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้น พยานกับผู้จัดคำให้การของพยานลงชื่อไว้ด้วย

ข้อ 34 เมื่อมีกรณีจำเป็น คณะผู้พิจารณาชั้นต้นอาจสืบพยานโดยวิธีเดินเผชิญสืบในเขตอำนาจของตน หรือโดยวิธีส่งประเด็นไปให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นในเขตอื่นอันเป็นที่พำนักของพยาน ทำการสืบพยานอันอยู่ในเขตนั้นก็ได้

ในกรณีส่งประเด็นไปสืบตามความในวรรคต้น ให้ส่งคำฟ้องของโจทก์และคำให้การของจำเลย พร้อมทั้งสำนวนเท่าที่จำเป็นไปยังผู้รับประเด็น เพื่อดำเนินการสืบพยานตามประเด็นนั้น

ก่อนส่งประเด็นไปสืบ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นแจ้งให้โจทก์และจำเลยทราบ ถ้าโจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดไม่ตั้งใจไปฟังการพิพากษาก็ได้

ผู้รับประเด็นมีอำนาจดำเนินการสืบพยานเช่นเดียวกับผู้ส่งประเด็น เมื่อมีกำหนดจะสืบพยาน ณ วัน เวลา และสถานที่ใด ให้แจ้งกำหนดการสืบพยานไปยังผู้ส่งประเด็น เพื่อแจ้งให้โจทก์ และจำเลยทราบ เมื่อสืบพยานตามประเด็นเสร็จแล้ว ให้ส่งสำนวนคืนมายังผู้ส่งประเด็นโดยไม่ชักช้า

ข้อ 35 ก่อนพิจารณาหรือในระหว่างพิจารณา ถ้าปรากฏว่า

(1) เรื่องที่นำมาฟ้องนั้น ได้มีการฟ้องร้องกันในศาลฝ่ายราชอาณาจักรให้การพิจารณาเรื่องนั้นไว้ก่อน

(2) จำเลยเป็นบ้าคลั่ง เป็นผู้เพ้อถึงไม่รู้สีกตัว กระสับกระส่ายเพราะเวทนา กล้าถึงไม่มีสติสัมปชัญญะ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ให้รอการตรวจพิจารณาไว้ก่อน จนกว่าจำเลยจะหายเป็นปกติ

(3) จำเลยถึงมรณภาพ ให้เรื่องเป็นอันถึงที่สุด

(4) จำเลยพ้นจากความเป็นพระภิกษุ ให้ยุติการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีความผิดครุกาบัติ

โจทก์ของถอนฟ้องทั้งหมดหรือเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้ยุติการพิจารณาตามคำขอถอนของโจทก์ เว้นแต่ในกรณีความผิดครุกาบัติ หรือในกรณีที่จำเลยคัดค้านการขอถอนคำฟ้องนั้น

โจทก์ไม่มาดำเนินการตามที่คณะผู้พิจารณาชั้นต้นนัดหมายไว้ ให้อยุติการพิจารณาเว้นแต่โจทก์จะได้ชี้แจงเหตุผลขัดข้องเป็นหนังสือภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ส่งยุติการพิจารณา

โจทก์ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามความในข้อ 4 (4) ถึงมรณภาพก็ดีหรือโจทก์ซึ่งเป็นผู้เสียหายถึงมรณภาพหรือตาย โดยไม่มีผู้จัดการแทนตามความในข้อ 4 (5) ก็ดี ให้นำความในข้อ 20 (2) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในการยุติการพิจารณาตาม (5) และ (6) ไม่ตัดสิทธิของโจทก์อื่นที่จะฟ้องในเรื่องนั้น และไม่ตัดสิทธิของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นที่จะดำเนินการพิจารณาเรื่องนั้นต่อไปตามที่เห็นสมควร

ข้อ 36 เมื่อมีการสืบพยานทุกฝ่ายเสร็จแล้ว ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นดำเนินการวินิจฉัย ดังต่อไปนี้

(1) ถ้าปรากฏว่า จำเลยมิได้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด หรือมีเหตุผลที่จำเลยไม่ต้องรับนิคหกรรมให้วินิจฉัยยกฟ้องของโจทก์

(2) ถ้าปรากฏว่า จำเลยได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยเป็นความผิด และไม่มีข้อยกเว้นโทษอย่างใด ให้วินิจฉัยลงนิคหกรรมแก่จำเลยตามความผิดนั้น

ข้อ 37 ในการวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามความในข้อ 36 (2) นอกจากคณะผู้พิจารณาชั้นต้น มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามคำฟ้องของโจทก์แล้ว ให้มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ถ้าปรากฏว่า ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาต่างจากข้อเท็จจริงในคำฟ้องของโจทก์แต่เป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในฐานความผิดลักษณะเดียวกัน ให้มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามสมควรแก่กรณี

(2) ถ้าปรากฏว่า ข้อเท็จจริงดังกล่าวในคำฟ้องของโจทก์นั้น โจทก์สืบสม แต่โจทก์อ้างลักษณะผิด ให้มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามลักษณะที่ถูกต้องได้

(3) ถ้าปรากฏว่า ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาได้ความว่า การกระทำของจำเลยเป็นความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ถึงแม้โจทก์จะมีได้กล่าวไว้ในคำฟ้อง ให้มีอำนาจวินิจฉัยลงนิคหกรรมตามความผิดนั้นได้

ข้อ 38 คำวินิจฉัยชั้นต้น ให้มีข้อความสำคัญ ดังต่อไปนี้

- (1) ชั้นของคำวินิจฉัย
- (2) สถานที่ ที่วินิจฉัย
- (3) วัน เดือน ปี ที่วินิจฉัย
- (4) กรณีระหว่างผู้ใดโจทก์ ผู้ใดจำเลย
- (5) เรื่องที่ยกขึ้นฟ้อง
- (6) ข้อหาของโจทก์
- (7) คำให้การของจำเลย
- (8) ข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความ
- (9) เหตุผลในการวินิจฉัยทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาพระวินัย
- (10) บทบัญญัติแห่งพระวินัยที่ยกขึ้นวินิจฉัย
- (11) คำชี้ขาดให้ยกฟ้อง หรือให้ลงนิคกรรม

ข้อ 39 คำวินิจฉัยชั้นต้นให้อ่านให้โจทก์จำเลยฟัง ตามกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ซึ่งได้นัดหมายไว้ แล้วให้โจทก์จำเลยลงชื่อรับทราบ ถ้าโจทก์หรือจำเลยไม่ยอมลงชื่อรับทราบคำวินิจฉัยให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นบันทึกไว้ทำคำวินิจฉัย และให้ถือว่า โจทก์หรือจำเลยได้รับทราบแล้ว

ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นต้นแจ้งกำหนดการอ่านคำวินิจฉัยแก่โจทก์จำเลยไม่ได้ ให้แจ้งแก่ผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาใกล้ชิด เพื่อแจ้งแก่โจทก์จำเลยแต่ถ้าโจทก์เป็นคฤหัสถ์เมื่อได้แจ้งกำหนดนัดหมายไปยังภูมิลำเนาเดิมของโจทก์แล้วให้ถือว่าได้แจ้งแก่โจทก์นั้นแล้ว

ถ้าโจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มาฟังคำวินิจฉัยตามกำหนดที่ได้นัดหมายไว้โดยมิได้มีหนังสือแจ้งเหตุขัดข้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นก่อนถึงเวลาที่นัดหมายให้อ่านคำวินิจฉัยและให้ถือว่าฝ่ายที่ไม่มาฟังคำวินิจฉัยได้ทราบคำวินิจฉัยนั้นแล้ว ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่มาฟังคำวินิจฉัย โดยมิได้มีหนังสือแจ้งเหตุขัดข้องดังกล่าวข้างต้น ให้ถือว่าทั้งสองฝ่ายนั้นได้ทราบคำวินิจฉัยนั้นแล้ว

ถ้าโจทก์หรือจำเลยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่าย ไม่มาฟังคำวินิจฉัย โดยมิได้มีหนังสือแจ้งเหตุขัดข้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นก่อนถึงเวลาที่นัดหมาย เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นเห็นสมควรจะเลื่อนกำหนดการอ่านคำวินิจฉัยไปวันอื่นก็ได้ โดยแจ้งให้โจทก์จำเลยทราบ ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่มาฟังคำวินิจฉัยตามกำหนดที่นัดหมายในครั้งหลัง โดยแจ้งเหตุขัดข้องหรือมิได้แจ้งเหตุขัดข้องก็ตาม ให้นำความในวรรค 3 แล้วแต่กรณีมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 40 คำวินิจฉัยชั้นต้น ให้ถึงที่สุดในการนี้อย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) โจทก์และจำเลยมีได้อุทธรณ์ตามความในข้อ 41
- (2) คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์มีคำสั่งให้ยุติการพิจารณาตามความในข้อ 41

ส่วนที่ 3

วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์

ข้อ 41 คำวินิจฉัยชั้นต้น โจทก์จำเลยมีสิทธิอุทธรณ์ได้ในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาพระวินัย โดยให้ระบุข้อเท็จจริงที่ยกขึ้นอ้างอิงไว้โดยย่อ ส่วนข้อพระวินัยที่ยกขึ้นอ้างอิงให้แสดงไว้โดยชัดเจน และต้องเป็นข้อพระวินัยที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น

ในการนี้อุทธรณ์คำวินิจฉัยชั้นต้นตามความในวรรค 1 ให้ยื่นอุทธรณ์เป็นหนังสือพร้อมด้วยสำเนาอีกตามจำนวนที่จะต้องส่งแก่อีกฝ่ายหนึ่งต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นภายใน 30 วัน นับแต่วันทราบคำวินิจฉัยนั้น ตามความในข้อ 39

ข้อ 42 เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ได้รับอุทธรณ์ตามความในข้อ 41 แล้ว ให้ส่งสำเนาอุทธรณ์แก่อีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อแก้อุทธรณ์ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนาอุทธรณ์นั้น

ถ้าส่งสำเนาอุทธรณ์แก่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้เพราะหาตัวไม่พบหรือหลบหนี หรือจงใจไม่รับสำเนาอุทธรณ์ หรือได้รับแก้อุทธรณ์แล้ว หรือพ้นกำหนดแก้อุทธรณ์แล้ว ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นรีบส่งไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

ข้อ 43 ในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นอุทธรณ์

(1) เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์พิจารณาเห็นว่า อุทธรณ์ของโจทก์หรือจำเลยมิได้ยื่นภายในเวลาตามที่กำหนดไว้ ให้วินิจฉัยยกอุทธรณ์นั้นเสีย

(2) ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์เห็นสมควรสืบพยานเพิ่มเติมในปัญหาใดหรือกรณีใด เพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาวินิจฉัย ให้มีอำนาจเรียกพยานมาสืบเองหรือส่งคณะผู้พิจารณาชั้นต้นสืบให้ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นสืบพยานแล้ว ให้ส่งสำนวนมายังคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป

(3) ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์เห็นเป็นการจำเป็นเนื่องจากคณะผู้พิจารณาชั้นต้นมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นต้น ให้สั่งให้คณะ

ผู้พิจารณาชั้นต้นปฏิบัติการให้ถูกต้อง แล้วส่งสำนวนคืนไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์

(4) ในกรณีที่จำเลยผู้หนึ่งอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ซึ่งวินิจฉัยให้ลงนิคกรรมแก่จำเลยหลายรูป ในความผิดฐานเดียวกันหรือต่อเนื่องกัน ถ้าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยกลับ หรือแก้คำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นโดยไม่ลงนิคกรรมหรือลดนิคกรรมให้จำเลย อันเป็นการอยู่ในส่วนลักษณะความผิด คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์มีอำนาจวินิจฉัยตลอดไปถึงจำเลยอื่นซึ่งมิได้อุทธรณ์ ให้มีต้องถูกลงนิคกรรมหรือให้ลดนิคกรรมเช่นเดียวกับจำเลยผู้อุทธรณ์

ข้อ 44 ในระหว่างการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคกรรมชั้นอุทธรณ์ ถ้าปรากฏว่า

- (1) จำเลยถึงมรณภาพ ให้ยุติการพิจารณา
- (2) จำเลยพ้นจากความเป็นพระภิกษุ ให้ยุติการพิจารณา เว้นแต่ในกรณีความผิดครุภาพิตี

ข้อ 45 คำวินิจฉัยชั้นอุทธรณ์ นอกจากมีข้อความซึ่งกำหนดให้มีในคำวินิจฉัยชั้นต้นตามความในข้อ 38 แล้ว ให้มีข้อความดังต่อไปนี้ด้วย

- (1) ชื่อ ฉายา นามสกุล อายุ พรรษา สำนัก และสังกัดของผู้อุทธรณ์
- (2) คำวินิจฉัยให้ยื่น ยก แก่ หรือกลับคำวินิจฉัยชั้นต้น

ข้อ 46 เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์พิจารณาวินิจฉัยเสร็จแล้ว ให้อ่านคำวินิจฉัยโดยมิชักช้า และจะอ่านคำวินิจฉัยนั้น โดยคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์ หรือจะส่งไปให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นอ่านก็ได้

ในการอ่านคำวินิจฉัยดังกล่าวในวรรคต้น ให้นำความในข้อ 39 มาใช้บังคับอนุโลม

ข้อ 47 วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคกรรมชั้นอุทธรณ์ นอกจากที่กำหนดไว้แล้ว ในส่วนที่ 3 นี้ ให้นำความในส่วนที่ 2 ว่าด้วยวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคกรรมชั้นต้นมาใช้บังคับ โดยอนุโลมตามควรแก่กรณี

ข้อ 48 คำวินิจฉัยชั้นอุทธรณ์ ให้ถึงที่สุดใกรณีอย่างใดอย่างหนึ่ง

- (1) โจทก์และจำเลยมิได้ฎีกาตามความในข้อ 49
- (2) คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกามีคำสั่งให้ยกฎีกาตามความในข้อ 50 วรรค 2 หรือสั่งให้ยุติการพิจารณาตามความในข้อ 51

ส่วนที่ 4

วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกา

ข้อ 49 คำวินิจฉัยชั้นอุทธรณ์ โจทก์จำเลยมีสิทธิฎีกาได้ในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาพระวินัย ส่วนเรื่องข้อเท็จจริงและข้อพระวินัยที่ยกขึ้นอ้างอิงในฎีกาให้นำความในข้อ 41 วรรค 1 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ปัญหาข้อเท็จจริงตามความในวรรค 1 ห้ามมิให้โจทก์จำเลยฎีกาในกรณี ดังต่อไปนี้

(1) คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยลงนิคหกรรมแก่จำเลยยืนตามคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นเกี่ยวกับความผิดอย่างอื่น นอกจากความผิดอันติมวัตตุ

(2) คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยลงนิคหกรรมแก่จำเลยยืนตามคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้นเกี่ยวกับความผิดที่มีการวินิจฉัยการลงนิคหกรรมเกินกว่าคำฟ้องของโจทก์ตามความในข้อ 37 (3) นอกจากความผิดอันติมวัตตุ

(3) คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยลงนิคหกรรมแก่จำเลยยืนตามคำวินิจฉัยของคณะผู้พิจารณาชั้นต้น ให้ยกฟ้องของโจทก์โดยอาศัยข้อเท็จจริงเช่นเดียวกัน

ข้อ 50 วิธีการยื่นฎีกาและการรับส่งฎีกาไปยังคณะผู้พิจารณาชั้นฎีกาให้นำความในข้อ 41 วรรค 2 และข้อ 42 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ถ้าปรากฏว่า ฎีกาของโจทก์หรือจำเลยประกอบด้วยลักษณะข้อห้ามอย่างใดอย่างหนึ่งตามความในข้อ 49 วรรค 2 ให้คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกาวินิจฉัยยกฎีกานั้นเสีย

ข้อ 51 วิธีปฏิบัติในการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกาให้นำความในข้อ 43 และข้อ 44 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 52 ในกรณีที่มีการฎีกาในปัญหาพระวินัย โดยไม่มีการฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง การวินิจฉัยปัญหาพระวินัยนั้น ให้คณะผู้พิจารณาชั้นฎีกาฟังข้อเท็จจริงตามที่คณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์วินิจฉัยมาแล้วจากพยานหลักฐานในสำนวน

ข้อ 53 การทำคำวินิจฉัยชั้นฎีกา และการอ่านคำวินิจฉัยชั้นฎีกาให้นำความในข้อ 45 และข้อ 46 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ 54 วิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมชั้นฎีกา นอกจากกำหนดไว้แล้วใน

ส่วนที่ 4 นี้ให้นำความในส่วนที่ 3 ว่าด้วยวิธีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคมกรรมชั้นอุทธรณ์มาใช้บังคับโดยอนุโลมตามควรแก่กรณี

หมวด 4

วิธีอ้างพยานหลักฐาน

ข้อ 55 พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้

พยานหลักฐานที่อ้างนั้น ต้องเป็นพยานหลักฐานชนิดที่มีได้เกิดจากการจงใจมีคำมั่นสัญญาขู่เข็ญ หลอกลวง หรือโดยประการอื่นอันมิชอบ

ข้อ 56 ในการอ้างพยานบุคคล ห้ามมิให้โจทก์อ้างจำเลยเป็นพยาน จำเลยอาจอ้างตนเองเป็นพยานได้

ถ้าจำเลยอ้างตนเองเป็นพยาน จะให้จำเลยเข้าสืบก่อนพยานของฝ่ายจำเลยก็ได้ และถ้าถาของจำเลยซึ่งให้การเป็นพยานนั้น ปรักปรำหรือเสียหายแก่จำเลยอื่น จำเลยอื่นซักค้านได้

ข้อ 57 ในกรณีอ้างพยานเอกสาร ให้นำต้นฉบับเอกสารมาอ้าง ถ้าหาต้นฉบับไม่ได้ จะอ้างสำเนาที่รับรองว่าถูกต้อง หรือพยานบุคคลที่รู้ข้อความมาเป็นพยานก็ได้

ถ้าพยานเอกสารที่อ้างนั้น เป็นหนังสือของทางการคณะสงฆ์หรือหนังสือราชการ แม้ต้นฉบับยังมีอยู่ จะส่งสำเนาซึ่งเจ้าหน้าที่รับรองว่าถูกต้องก็ได้ เว้นแต่ในหนังสือเรียกจะบ่งไว้เป็นอย่างอื่น

ถ้าพยานเอกสารที่อ้างนั้น มิได้อยู่ในความยึดถือของผู้อ้าง ถ้าผู้อ้างแจ้งถึงลักษณะพร้อมทั้งที่อยู่ของเอกสารต่อคณะผู้พิจารณาให้คณะผู้พิจารณาเรียกเอกสารนั้นจากผู้ยึดถือ

ข้อ 58 ในการอ้างสิ่งใดเป็นพยานวัตถุ ให้นำสิ่งนั้นมายังคณะผู้พิจารณา ถ้านำมาไม่ได้ ให้คณะผู้พิจารณาทุกรูปหรือมอบหมายให้ผู้พิจารณารูปใดรูปหนึ่งไปตรวจจตรายงานยังที่ที่พยานวัตถุนั้นตั้งอยู่ ตามเวลาและวิธีซึ่งคณะผู้พิจารณาหรือผู้พิจารณาเห็นสมควรตามลักษณะแห่งพยานวัตถุ

ข้อ 59 ผู้ใดโดยอาชีพ หรือมิใช่ก็ตาม มีความชำนาญพิเศษในการใด ๆ เช่น ใน

ทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยกรรม หรือการแพทย์ และความเห็นของผู้ที่นั้นอาจเป็นประโยชน์ในการได้สวนมูลฟ้อง หรือการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรม ซึ่งอาจเป็นพยานในกรณีต่างๆ เป็นต้นว่าตรวจร่างกาย หรือจิตของผู้เสียหาย ตรวจลายมือ ทำการทดลอง หรือกิจการอย่างอื่นๆ

คณะผู้พิจารณาจะให้ผู้อำนวยการพิเศษทำความเห็นเป็นหนังสือก็ได้ แต่ต้องให้มาเบิกความประกอบหนังสือนั้นและต้องส่งสำเนาหนังสือดังกล่าวแล้วแก่โจทก์และจำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 3 วัน ก่อนวันเบิกความ

เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้ผู้อำนวยการพิเศษ ถ้าหากไม่ได้ในฝ่ายคณะสงฆ์ จะขอจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักรก็ได้

ข้อ 60 ในกรณีที่โจทก์จำเลยหรือผู้ใด ซึ่งจะต้องให้การหรือส่งพยานหลักฐานอย่างไรอย่างหนึ่งอันประกอบด้วยลักษณะ ดังต่อไปนี้

- (1) ข้อความหรือเอกสาร ซึ่งยังเป็นความลับในการคณะสงฆ์ หรือในราชการ
  - (2) ความลับหรือเอกสารลับ ซึ่งได้มาหรือทราบเนื่องด้วยปกติธุระหรือหน้าที่ของเขา
  - (3) วิธีการ แบบแผน หรืองานอย่างอื่น ซึ่งมีกฎหมายควบคุมมิให้เปิดเผย
- โจทก์จำเลยหรือผู้ใดนั้นอาจปฏิเสธไม่ยอมให้การ หรือส่งพยานหลักฐานดังกล่าว นั้น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากทางการคณะสงฆ์ ทางราชการ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้น

กรณีดังกล่าวข้างต้น คณะผู้พิจารณาอาจแจ้งให้ทางการคณะสงฆ์ ทางราชการ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความลับนั้น มาชี้แจงถึงเหตุผลที่ไม่สมควรให้การหรือส่งพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นโดยชัดแจ้งต่อคณะผู้พิจารณา

หมวด 5

วิธีบังคับตามคำวินิจฉัยลงนิคหกรรม

ข้อ 61 เมื่อจำเลยรูปใดต้องคำวินิจฉัยให้รับนิคหกรรมอย่างไรอย่างหนึ่งถึงที่สุดแล้ว ให้คณะผู้พิจารณาซึ่งอ่านคำวินิจฉัย แจ้งผลคำวินิจฉัยแก่ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดของจำเลยรูปนั้นทราบ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยนั้น

ข้อ 62 ถ้าจำเลยดังกล่าวในข้อ 61 ไม่ยอมรับนิคกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) ไม่ยอมรับนิคกรรมตามคำวินิจฉัยให้สึก ไม่สึกภายในยี่สิบสี่ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้รับคำวินิจฉัยนั้น อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 26 ซึ่งกำหนดโทษอาญาไว้ในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

(2) ไม่ยอมรับนิคกรรมตามคำวินิจฉัยไม่ถึงให้สึก ให้ผู้บังคับบัญชา รายงานโดยลำดับถึงมหาเถรสมาคม เมื่อมหาเถรสมาคมวินิจฉัยและมีคำสั่งให้สละสมณเพศแล้ว ไม่สึกภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยของมหาเถรสมาคม อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 27 วรรค 2 ซึ่งกำหนดโทษอาญาไว้ในมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

ในกรณีเช่นนี้ ให้พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาใกล้ ชิดของจำเลยรูปนั้นขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักร

หมวด 6

เบ็ดเตล็ด

ข้อ 63 โจทก์หรือจำเลย จะแต่งตั้งผู้หนึ่งผู้ใดให้ว่าต่างหรือแก้ต่างในกรณีใดส่วน มูลฟ้อง และในกรณีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคกรรมมิได้

ข้อ 64 บรรดาเอกสารสำนวนเกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องและการพิจารณาวินิจฉัย การลงนิคกรรมเป็นเอกสารลับ เฉพาะคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของผู้พิจารณาหรือคณะผู้พิจารณา ถ้าโจทก์จำเลยจะขออนุญาตคัดสำเนาเพื่อประโยชน์ในการอุทธรณ์หรือฎีกา ให้ผู้พิจารณาหรือ คณะผู้พิจารณาอนุญาตโดยให้อยู่ในความควบคุมของผู้อนุญาต และให้ผู้อนุญาตลงนามไว้ด้วย การโฆษณาเอกสารตามความในวรรคต้น จะกระทำไม่ได้โดยอนุมัติมหาเถรสมาคม

ข้อ 65 พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ทุกชั้น มีหน้าที่ต้องช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในกรณีไต่สวนมูลฟ้อง และในกรณีพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคกรรมที่ ได้รับคำร้องขอหรือคำสั่งให้ปฏิบัติภารกิจ จากผู้พิจารณาหรือคณะผู้พิจารณาแล้วแต่กรณี.

ตราไว้ ณ วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2521

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้กฎมหาเถรสมาคมฉบับนี้ คือ

เนื่องจากความในข้อ 3 (7) ข. แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2506) กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ซึ่งได้กำหนดไว้แล้วในกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงนิกหกรรม และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2506) ว่าด้วยการลงนิกหกรรมแก่พระภิกษุ นั้น เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้การลงนิกหกรรมแก่พระภิกษุ เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม และมอบหมายให้มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยอธิกรณ์ที่ค้างปฏิบัติอยู่ก่อนวันที่ 31 ธันวาคม 2506

บัดนี้ สมควรยกเลิกความในข้อ 3 (7) ข. แห่งกฎมหาเถรสมาคมฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2506) กำหนดอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2506) และตราขึ้นเป็นกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงนิกหกรรม.

ภาคผนวก ง.

(ภาคผนวก ง.)

กฎหมายเถรสมาคม

ฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ. ๒๕๓๘)

ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๕ ตี และมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) มหาเถรสมาคมตรากฎหมายเถรสมาคมไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎหมายเถรสมาคมนี้ เรียกว่า “กฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๑ (พ.ศ. ๒๕๓๘) ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ”

ข้อ ๒ กฎหมายเถรสมาคมนี้ - ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในกรณีพระภิกษุรูปใด

(๑) ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเรื่องเดียวกันหรือหลายเรื่องเป็นอาจิน ให้เจ้าอาวาสวัด ซึ่งพระภิกษุรูปนั้นสังกัดหรือพนักอาศัยมีอำนาจหน้าที่แนะนำ ชี้แจง ตักเตือน ให้พระภิกษุรูปนั้นประพฤติตามพระธรรมวินัยเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดเวลาให้ปฏิบัติ หากพระภิกษุรูปนั้นไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำ ชี้แจง ตักเตือน ภายในเวลาที่กำหนด ให้เจ้าอาวาสวัดซึ่งพระภิกษุรูปนั้นสังกัดหรือพนักอาศัย รายงานโดยลำดับ จนถึงเจ้าคณะอำเภอ เจ้าสังกัด เพื่อวินิจฉัยให้สละสมณเพศต่อไป

(๒) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง หรือไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่งให้พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองวัดหรือพระภิกษุดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ในเขตท้องที่ที่พบพระภิกษุรูปนั้น มีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศเสียได้

ข้อ ๔ ในกรณีที่มีการฟ้องว่าพระภิกษุรูปใดกระทำความผิดอันเป็นครุอาบัติ เมื่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้นได้สวนมูลฟ้องตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมแล้วมีคำสั่งประทับฟ้องเพื่อดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยต่อไปก็ดี คณะผู้พิจารณาชั้นต้นวินิจฉัยแล้วไม่ว่าจะลงนิคหกรรมหรือไม่ก็ตาม และเรื่องยังอยู่ในภายในกำหนดเวลาอุทธรณ์ก็ดี หรือมีการอุทธรณ์ภายในกำหนดเวลาแล้ว ไม่ว่าคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์จะมีคำสั่งหรือวินิจฉัยอย่างไรก็ดี ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นหรือคณะผู้พิจารณาชั้นอุทธรณ์แล้วแต่กรณี รายงานข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และพระธรรมวินัยที่เกี่ยวข้องต่อมหาเถรสมาคม

ในกรณีที่การพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมอยู่ในชั้นฎีกากรรมการมหาเถรสมาคมรูปใดรูปหนึ่งอาจรายงานต่อมหาเถรสมาคมเพื่อให้ดำเนินการตามข้อนี้ นอกเหนือจากการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมก็ได้

ในกรณีที่มหาเถรสมาคมพิจารณาจากรายงานดังกล่าว และพยานหลักฐานอื่นประกอบกันแล้ว เห็นว่าพระภิกษุผู้เป็นจำเลยประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเรื่องเดียวกันหรือหลายเรื่องอันเป็นโลกวัชชะเป็นอาจณ ทั้งความประพฤตินั้นเมื่อพิจารณาจากพฤติการณ์ที่ล่วงมาแล้วหากให้ดำรงเพศบรรชิตต่อไปจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาและการปกครองของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมมีอำนาจวินิจฉัยให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศได้ ทั้งนี้ไม่กระทบต่อการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ไม่ว่าในชั้นใด ๆ

ข้อ ๕ คำวินิจฉัยให้พระภิกษุสละสมณเพศตามข้อ ๓ หรือข้อ ๔ ให้เป็นอันถึงที่สุด

ข้อ ๖ เมื่อมีคำวินิจฉัยให้พระภิกษุรูปใดสละสมณเพศตามข้อ ๓ หรือ ข้อ ๔ แล้วให้เจ้าอาวาสวัด ซึ่งพระภิกษุรูปนั้นสังกัดหรือพำนักอาศัยหรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองวัดหรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ในเขตท้องที่ที่พบพระภิกษุรูปนั้นแล้วแต่กรณี แจ้งผลคำวินิจฉัยให้พระภิกษุรูปนั้นทราบ และจัดการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศ

ในกรณีที่ไม้อาจพบพระภิกษุรูปนั้น หรือพระภิกษุรูปนั้นไม่ยอมรับทราบคำวินิจฉัยเมื่อปิดประกาศคำวินิจฉัยไว้ ณ ที่พำนักอาศัยของพระภิกษุรูปนั้น ถือว่าพระภิกษุรูปนั้นทราบคำวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว

ข้อ ๗ พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศต้องสึกภายในสามวัน นับแต่วันทราบหรือถือว่าทราบคำวินิจฉัยนั้น

ในกรณีที่พระภิกษุรูปนั้นไม่สึกภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้พระภิกษุผู้มีหน้าที่จัดการให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศขออารักขาต่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายราชอาณาจักร เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย

ข้อ ๘ ให้คณะผู้พิจารณาชั้นต้นหรือชั้นอุทธรณ์แล้วแต่กรณี ซึ่งอยู่ระหว่างพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมและการพิจารณานั้นยังไม่ถึงที่สุด ปฏิบัติตามกฎหมายมหาเถรสมาคมนี้ และกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ต่อไป

ตราไว้ ณ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๘

(สมเด็จพระญาณสังวร)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ประธานกรรมการมหาเถรสมาคม

ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๓ ฉบับพิเศษ (๒) ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม
พ.ศ. ๒๕๓๘

* ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม 66 ตอนพิเศษ วันที่ 25 ธันวาคม 2521

ประวัติผู้เขียน

ร้อยตำรวจเอก รัช หนูคำ เกิดวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2504 สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พุทธศักราช 2532 และสอบไล่ได้เป็น เนติบัณฑิตจากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 48 พุทธศักราช 2539

ปัจจุบัน ตำแหน่ง สารวัตรสอบสวนสถานีตำรวจนครบาลลุมพินี กองบังคับการตำรวจนครบาล 5 กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

